

בסיעתא דשמיא

שיעורים בפרשת השבוע

שנאמרו בבית המדרש 'בית יהושע'
רחוב מנחת יצחק 2
עיה"ק ירושלים תובב"א

ע"י הרה"ג
ר' מנשה ישראל רייזמאן שליט"א
יום א' פרשת מקץ | כ"ד בסליו תש"פ

ניתן לשמוע בקו ישיר: 03-6171105
www.kolhalashon.com

**ניתן להאזין לשיעורים
בקול הלשון
03-6171111**

**להורדת הקונטרס
באתר קול הלשון
www.kolhalashn.com**

הרב רייזמן כד כסליו תשפ

ב"ה נהגנו זה כמה שנים להכין נפשינו לענייני החנוכה, להזכר על מה שיש לנו להודות ולהלל לשמו הגדול בימי החנוכה הבאים עלינו לטובה, ע"י אחד מהפיוטים שכתבו הקדמונים על יום א' רחוקה. שנה שעברה למדנו מפיוטי שבת חנוכה 'אורך כי עניתני' ו'אורך כי אנפת בי', מרבי מאיר ברבי יצחק, שנהגו לאומרו בקהילות אשכנז. שנה זו נעסוק ע"פ פיוט 'אעדיף' שבלי ספק הוא פיוט קדום מאד מרבי אלעזר הקליר, וכל הראשונים מזכירים הפיוט הזה, האור זרוע הוכיח מפיוט זה שההלכה למעשה שאסור להשתמש לאורה, וכן בהגהות מימוניות בפ"ד דהל' חנוכה הביא ראייה לדין הדלקה בכלי ישן ממה שייסד הקליר קרובץ לחנוכה המתחיל אעדיף כל שמונה. ומהרי"ל כתב בהל' חנוכה שהמנהג במגנצא לומר קרובץ בחזרת הש"ץ בחנוכה, כמו שאומרים בפורים קרובץ 'ויאהב המלך את אסתר' תוך כדי ברכות השמונה עשרה, כך היו אומרים זה הקרובץ 'אעדיף כל שמונה'. והנה לדעת התוספות שרבי אלעזר הקליר הוא תנא, א"כ זה הפיוט הוא חיבור הראשון על חנוכה, עוד לפני זמן הגמרא. כי לא הוזכר ענין חנוכה בדברי התנאים רק בבבא קמא 'רבי יהודה אומר בנר חנוכה פטור', וכן במגילה שקוראים בימי חנוכה בנשיאים, וכן בענין ביכורים 'מחג ועד חנוכה מביא ואינו קורא', אך אין חיבור על ענין חנוכה עצמו, ונמצא שפיוט זה הוא הראשון מכל הספה"ק על חנוכה, כי נס חנוכה היה מאתיים שנה לפני חורבן בית שני, התנאים היו מאה שנה אחרי החורבו. ואפילו אם נאמר שרבי אלעזר הקליר היה מהגאונים. זה שש מאות שנה אח"כ. והוא חיבור קדום ביותר. ובספר 'ממלכת כהנים',

נִתְּנוּ טַעַם פְּחוֹת וְהוֹסִיף.

נֵר הַנֶּפֶחַ סְבוּלָה עַד שְׂאוֹתוֹ לְאוֹרוֹ.

עַד שִׁיחֶנָּה אָדָם מְאוֹרוֹ.

נֵר הַנֶּפֶחַ פְּתִילָתוֹ בְּתוֹכוֹ תַעֲשֶׂן.

צְרוּרָה מִלְּהַדְרִיק בְּנֵר יֶשֶׁן.

נֵר הַנֶּפֶחַ קְצִינַת יוֹזוֹ לְהַדְרִיק.

רוֹאִיו מִנּוּ בְּלִי לְהַדְרִיק.

נֵר הַנֶּפֶחַ שְׂבִיבוֹ מְשַׁמֵּחַ לְבָרִיזוֹת.

תְּשַׁמְחֵנוּ בְּנֵרוֹת לְעֵתִיד לְהַיּוֹת.

גִּרְהַ הַעֲלֵת אֲרֻנְבָת, בְּגִיּוֹרוֹתֶיהָ זֹאת

מְעַנְבָת, בְּאוֹר נֵר כְּבָרוֹר חֵיל אוֹם

בְּרִית מְגַנְבָת, וְכָל נִמְצָא מִלְּפִאָף

מְוַנְבָת, עַד עִיר וְקָדִישׁ קָדוֹשׁ הַעִיר

בְּזֹאת הַנֶּפֶחַ. ב[רוך] האל.

דְּרַשָּׁה מְרַבַּעַת רְאִשִׁים, בְּעַקְרָב

מְשַׁרְצָת קְצָצִים שְׁשִׁים, סִגְרָה בְּכִלְאֵי

שְׂבָעִים יְשִׁשִׁים, לְהַרְיִין בְּלַעַז גְּלִילֵי

תְּרַשִׁישִׁים, וְמִמּוֹ וְכֹנֵנוּ דַעַת וְדַעַז בְּזֹאת

הַנֶּפֶחַ. ב[רוך] חונן.

הַמְשַׁלָּה חֲשִׁיבָה גְדוֹלָה, כִּי עַל כֵּל

שְׁלִפְנִיָּה גְדֹלָה, וְעַל כִּי יִשְׂרָיִם אֲתָה

גְדֹלָה, עֲדַפָּה עָלֶי רַעוֹת בְּגִדְלָה, רַק

בְּעֵנָה שׁוֹכְכִים שְׁלֵחָבָה בְּזֹאת הַנֶּפֶחַ,

ב[רוך] הרוצה.

וְתַעֲבֹר עַל גְּזִירַת מִלְּךָ, עִם זֶה לְהַעֲסִיא

לְהַקְעִים לְמוֹלָךְ, וְתַעֲלֵל בְּעֵנֵי בַת

מִלְּךָ, וְכַמְגָרוֹם עֲנֵר צִיּוֹן הַלֵּךְ, בּוֹחֵן

טוֹב וְסֹלָח מִחֶטָּא בְּזֹאת הַנֶּפֶחַ.

ב[רוך] חנון.

אֲעַדִּיף כָּל שְׂמוֹנָה בְּשׁוֹשׁ גִּירוֹת, וְכָר

לְיִשְׁעֵי דִישׁוֹן מְנֹרוֹת, כְּבַחְלִילִים

וְכַנְזֹרוֹת, אֲתַלְּל בָּם עָלֵי נוֹרָאוֹת, אֲשֶׁר

הַפְּלִיא מִגֵּן לְגֹנְנֵי בְּזֹאת הַתְּנָכָה.

ב[רוך] מגן.

בְּעֵמֹד חֲדָקָה בְּנִיבוֹ חַד וְקָרָה, נְתִיבוֹת

יִשְׂרָאֵל עֲבוֹר לְעַקְרָה, בְּשִׁלּוֹשׁ עֶשְׂרֵה

בְּרִיתוֹת הַיִּקְרָה, וְדַת שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת

קְלָקָה, לְיִלְדֵי מְגִשִׁים תִּיחִי תַחְיֵנוּ בְּנֵר

הַנֶּפֶחַ. ב[רוך] מחיה.

גְּבוֹרוֹתֶיךָ עֲצָמוֹ, אֲמַרוֹתֶיךָ נַעֲמוֹ, וְרוֹב

רַחֲמֶיךָ הַמּוֹ, בְּיַד כְּהֻנְיָה אֲשֶׁר לְיִשְׁעֵי

קָמוֹ, וְלִשְׁמֵךְ הַנְּעִימוֹ וְרוֹמְמוֹ.

ככ[תוב].

(תהלים, ל, ב) "ארומך יי כי דיליתני",

נֵר הַנֶּפֶחַ אָסוֹר בּוֹ לְהַשְׁתַּמֵּשׁ.

בּוֹ כִּיּוֹם חָמֵשׁ בְּרַכּוֹת לְחַמֵּשׁ.

נֵר הַנֶּפֶחַ גִּיהוֹ יְהֵא מְצַנֵּעַ.

דְּלַק וּמְשֻׁבַּב בְּלִי נֵר וְנַעַ.

נֵר הַנֶּפֶחַ הַנְּתַמֵּד לְכָל בֵּית.

וּמְצוֹתָן נֵר אֶחָד בְּבֵית.

נֵר הַנֶּפֶחַ זְכָרוֹן יִשְׁעֵי לְמוֹתָלָיו.

חֲטִיב לְבָרֶךְ וּמִלְּהַבְדִּיל עָלָיו.

נֵר הַנֶּפֶחַ טוֹזוֹת אֵין יוֹשְׁבוֹת לְפָנָיו.

יְשִׁיבָתוֹ בְּדָבָר דְּבוֹר עַל אֲפָנָיו.

נֵר הַנֶּפֶחַ כָּל הַמְתַדָּר מְצוֹתוֹ כְּנוֹפֵשׁ.

לְהַדְרִיק נֵר אֶחָד לְכָל נֶפֶשׁ.

נֵר הַנֶּפֶחַ מַעֲשֵׂה הָיָה בְּפֹחַת וּמוֹסִיף.

אעריף כל שמונה אעריף ואוסיף עוד נר בכל יום ויום משמונת ימי חנוכה, כי הלכה כבית הלל להיות מוסיף והולך בכל יום, ולא כבית שמאי שפוחתים והולכים מיום ליום. בשוש נרות בשמחת הנרות, כמבואר בגמ' שהרואה נרות חנוכה מברך שנים, שעשה ניסים ושהחינו, ופי' המאירי שכיון שחנוכה הוא יום טוב וצריך לברך עליו שהחינו, כמו שתקנו ברכת שהחינו ביו"ט על הכוס, וביזה"כ בלא כוס, כך תקנו ברכת שהחינו בחנוכה כשרואה הנרות, היות ואין איסור עשיית מלאכה אין בו קידוש על היין, לכן תקנו לברך שהחינו על הנרות המשמחות את הלב.

וטעם הדלקת הנרות הוא: זכר לישע דישון מנורות כמבואר בב"ח סי' תר"ע שגזרת היונים הראשונה היה שלא ידליקו המנורה בבית המקדש, כי בקשו לכבות אור התורה ולטמאותם בחכמות חיצוניות, והרי המנורה רומזת על התורה כמ"ש בפסיקתא 'אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות', שכל החכמות חיצוניות צריכים להתכופף ולהתבטל מול התורה"ק שהיא פני המנורה, להיות לה כרקחות וטבחות. וכתב הב"ח שסיבת הגזרה באה מחמת שהתעצלו בעבודת המנורה, ותחילת הישועה היתה במציאת שמן טהור לעבודת המנורה, ולזאת קבעו שמונת ימי חנוכה זכר לישועת דישון מנורות.

ונקט לשון דישון ולא לשון הדלקה, כי עיקר מצות הנרות כהן הוא ההטבה, שהדלקה כשרה בזר ואפילו בחוץ, [וכמו שדייק החת"ס מלשון התפילה 'והדליקו נרות בחצרות קדש', רק הטיבו הנרות בפנים, אך הדלקה כשרה אף בחוץ ואף ע"י ישראל או כהן טמא].

כבחלילים וכנורות. בספר חשמונים מובא שבזמן חנוכה בית המקדש בשמונת ימי חנוכה, הביאו כל מיני כלי שיר, היו שם חלילים וכנורות, וכ"כ בסוף מגילת אנטיוכוס, שמכיון שבני חשמונאים לא היו באותם הימים בירושלים, שהיו עסוקים במלחמה באנטוכיה כמבואר בגמ', וחסרו יום טוב סוכות, והשלימו שמחת חג הסוכות בשמונת ימי חנוכה, והביאו אז חלילים וכנורות תחת שמחת בית השואבה בימי הסוכות. וזה אחר מהתירוצים מדוע קבעו שמונת ימי חנוכה אף שהיה די שמן ליום אחד ולא היה הנס אלא ז' ימים בלבד, אלא משום שבקשו החשמונאים להשלים שמחת שמונת ימי חג הסוכות. וכתוב בחשמונאים שאפילו הביאו לולבים בימי החנוכה! שכן היה דרכם בכל עת שמחה להרים לולבים, וכמו שכתוב ברוד המלך בשעה שהביא את הארון מקרית יערים לעיר דוד כתוב [שמואל ב] 'וכל העם מנענעים במנענעים', ופי' רד"ק [או מהר"י קרא] שכל אותו הדרך היו מנענעים בלולבים כביטוי של שמחה. ולכן דייק וכתב 'כבחלילים וכנורות', שהיה להם ענין להשלים השמחה שחסרו בסוכות. [ועי' עוד בבני יששכר מאמר ד] וכ"כ בספרי חסידות שער זאת חנוכה המזבח יכולים להשלים עבודת שמחת ימי הסוכות.

אהלל בם עלי נוראות. בם נרות אהלל על הניסים הנקראים נוראות. כמ"ש בסליחות רתענית אסתר 'כבעשותך נוראות באותם הימים, איתנו הפלא תשועת עולמים', והוא פסוק בישעיה סד ובתהלים 'נפלאות בארץ חם נוראות על ים סוף'.

והנה בנוסח על הניסים כתוב רק וקבעום להלל והודאה, ולא שקבעום להדליק בהם נרות חנוכה, ובראשונים מבואר שהמהללים בלילה בנרות וביום באמירת הלל, כי גם הדלקת הנרות נכלל בקביעת הימים להלל והודאה. וכן מדויק מלשון הרמב"ם, שקבעו להלל בהדלקת הנרות. וזש"כ 'אהלל בם', באותם הנרות, על הניסים הנקראים נוראות.

אשר הפליא מגן לגונני בזאת החנוכה - ברוך מגן אברהם. הניסים אשר הפליא הקב"ה שהוא מגן עלינו תמיד, לשמור ולגונן עלינו בזאת החנוכה. וכל זה שייך לברכת 'מגן אברהם', כמ"ש בתרגום עה"פ 'נתת ליראך נס להתנוסס מפני קושט סלה', שמדובר על הנסים שהיו בנצחון המלחמה ובנס השמן, מפני קושט סלה, מפני קושטא דאברהם, שהוא הראשון שחגר עצמו בכלי מלחמה ואצלו היו כל הניסים הללו, רבים ביד מעטים, גבורים ביד חלשים, טמאים ביד טהורים. וזדים ביד עוסקי תורתך. ובאותה מלחמת המלכים כבר עסק ללחום להצלת נשמת משיח, שהיה נכלל בלוט. וכמ"ש באריכות בבני יששכר עה"פ ערכתך נר למשיח.

בעמוד חרקל בניבו חר וקל. כתוב במדרשי חז"ל שארבעת הנהרות ופרשת בראשית רומזים לארבעה מלכויות, חרקל הוא השלישי כנגד מלכות יון, שהיה חדה וקלה בגזרתה, שאומרת לישראל כתבו על קרן השור שאין לכם חלק באלקי ישראל [מדרש פ' בראשית]. כי כדי לבא לגן ערך צריך לעבור ולהזדכך בר' גלויות במלכויות הללו. שם האחר פישון הוא בבל, השני הוא גיחון זה פרס ומדי, השלישי חרקל הוא מלכות יון, והרביעי הוא פרת הוא גלות ארם כמבואר שם במדרש, ארבעה אלו מזככים את ישראל שיזכו להכנס לגן עדין. וכמו שנת' בערב ש"ק על העצה העמוקה של אותו זמן אברהם אבינו, שבחר בשעבוד מלכויות ולא בגהינם.

וכתב המג"א בס' תר"ע שגזרת המן היה להשמיד להרוג ולאבר, אבל יון בא כמו חבר מרחם שמבקש להחכים ולדחוף פילוסופיה בבני ישראל רח"ל, לא גזר להרוג את ישראל, אם יבטלו חודש שבת ומילה לא יהרגם, משא"כ המן לא נתן שום ברירה שאם ימירו דתם לא יהרגם, שאינו חר וקל כמו יוונים, ולראובן לב כמעט תשעים אחוז מכלל ישראל עברו לצד חכמי יון, חז"ל מספרים רק על שתי נשים שמלו בנייהם והרגו אותם, ועוד מעשה רחנה ושבעה בניה, וחמשת בני חשמונאי, ושבעת בני מתתיהו, מלבד מעט הצדיקים הללו, לא הרבה

מלו במסירת נפש, וכן שמירת שבת, מצאנו בחז"ל שנתחבאו במערה מאה חמשים איש לשמור שבת, כל השאר נפלו ע"י הגזרה. וכמו שנראית גזרת ההשכלה בימינו, לראובנו נשאר רק עשר אחוז מכלל ישראל שומרי תורה ומצוות כהלכתה בלי שום שינוי, כי ההשכלה היא גזרה נוראה שמפילה חלקים רבים מישראל, אך עצם צורת הגזרה נראית כמו חר וקל, כך הסתכלו רבים מבני עמנו על גזרת ההשכלה כאילו היא חר וקל, כאילו קל להתגבר על הגזרה, בו בזמן שהיא צרה צרורה נוראה הרבה יותר חמורה מגזרת המן ועמלק, הרבה יותר חמור מאינקוויזיה רח"ל. ועוד שגלות יוון היא הגלות היחידה שלא גרשו את ישראל מארץ ישראל, כל אחד נשאר בביתו, רק הורידו להם הדלתות לא כמו גזרה אלא הסבירו בחכמת טפשותם שאין שום צורך לצניעות ולתות הבית. רק שינו את דעותיהם של האנשים ושוב לא הרגישו שום גזרה כלל. וכיון שהיא קלה בעיני הבריות, אין לך חר ומר כמוהו. וזה שאמר הקליר ב'ניבו הוא חר וקל', ניב שפתינו, בדבוריו החלקלקות, ביקש להפיל את כל ישראל מאמונתם הטהורה, תוך פי שחת חכמת יוון רח"ל.

נתיבות יושר עבור לעקל - כתב הרמב"ן בפרשת אחרי, 'אריסטו הגיס דעתו לחשוב, הוא ותלמידיו הרשעים, כי כל ענין שלא השיג אליו בסברתו, איננו אמת'. אף שהיה חכם גדול, כמו שכתב עליו הרמב"ם שכל מה שאמר אריסטו מגלגל הירח ומטה, כיוון אל האמת. [היום כבר נודע שגם למטה דיבר הרבה שוא והבל] אך זהו קליפת יוון שכל מה שאינו משיג אינו קיים. אף שזה מסתבר כך בסברא אנושית, זהו קליפת החרקל שאינו מבקש להרוג את ישראל, אלא לעקל נתיבות התורה"ק שמביאה את האדם בדרך הישר. בתחילה גזר על המילה, כי מספר שבע כולל דרכי הטבע, מי שנימול לשמונה חי למעלה משכל אנושי, למעלה מהטבע, כמו שאמר הקב"ה לאאע"ה צא מאצטגנינות שלך, ע"י הברית מילה מתעלה האדם לגמרי מכל סדרי תהלוכות השמים, מי שאינו פוגם בברית מילה יודע הרבה דברים שאין הסברא האנושית מבינה.

בשלוש עשרה בריתות היקל כמ"ש במס' נדרים דף ל"א, גדולה מילה שנכרתו עליה שלוש עשרה בריתות, שכתוב בפרשת לך לך י"ג פעמים תיבת ברית. זה מה שבא קליפת יוון לקלקל ולהקל, כל מיני קולות שבכל דור, כאילו אינם חמורים יותר מכל החמורות. רח"ל.

ודת שלוש עשרה מידות קלקל דת תורה שניתנה לנו בי"ג מדות שהתורה נדרשת בהן, קלקל לנו. ולכן נקט מספר י"ג, כי נודע שבזו היתה עיקר מלחמת היוונים, הם פרצו י"ג פרצות בסורג המבדיל בין ישראל לאומות העולם, הם לא יכלו לסבול את ההבדל שהגוי מותר לו להכנס רק עד הסורג בלבד. עד היום הזה יש בירושלים [במוזיאון רוקפלר, וכן באנגליה בבריטיש מוזיאון] חלקים מאבני הסורג שהיה בבית המקדש, וחוקק עליהם על לוח בשלושה לשונות, שכל מי שאינו מזרע ישראל לא יעז לעבור את הסורג הזה, ואם יעבור, יהרגוהו. בכך קנאו היוונים ופרצו י"ג פרצות. וזה לעומת זה לאחר נצחון החשמונאים תקנו י"ג הפרצות ותקנו להשתחוות י"ג השתחוואות שם. ובבני יששכר כתב ש'מתתיהו בן יוחנן' הם י"ג אותיות, ורש"י כתב בפרשת וזאת הברכה עה"פ ברך ה' חילו ופועל ידיו תרצה, שהיו י"ג אנשים שיצאו ללחום ביוונים, ונפלו רבים ביד מעטים, י"ב בני חשמונאי ואלעזר בן מתתיהו. ובדורות אחרונים נתגלה לך ע"י האריז"ל החי שבימי חנוכה מאירים שפע י"ג מדות של רחמים בעולם, וכמנין י"ג תיבות דברכת להדליק נר חנוכה, וכמנין י"ג תיבות שעשה ניסים. לעומת מה שבטלו היוונים את התורה הנדרשת בי"ג מדות, וברית מילה שנכרתו עליה י"ג בריתות, וכנגד י"ג פרצות, לאחר שגרום מתגלים י"ג השתחוואות, וי"ג מדות של רחמים, שבכל לילה מתגלה אחד מי"ג מדות של רחמים, ליל א' א"ל, ליל ב' רחום, וליל ב' חנוך וכו', ובלי לזאת חנוכה מאירים מהמדה השמינית עד הי"ג.

ובספר בני שילשים לרה"ק מקאסאן זי"ע חישוב הגימטרי של כל י"ג מדות של רחמים מתיקון א"ל' עד ונקה', וזה עולה ג' 3210.

ג יש מפרשים 'בימי מתתיהו בן יוחנן כהן גדול חשמונאי ובניו', מתתיהו שהוא חשמונאי, ובניו של מתתיהו. אך ברש"י שם כתוב, מתתיהו, וגם בימי חשמונאי ובניו. ומתתיהו עצמו היה זקן ולא יצא למלחמה, רק שלח את בנו יהודה המכבי. ובחז"ל כתוב שהיו חמשה בני מתתיהו, יהודה שמעון יוחנן אלעזר ויונתן. אלא שאחר מעשה הנרות עדיין לא נצחו המלחמה בשלימות. כי ד' ראשים היו להם ליוונים, אחר מותו של אלכסנדר מוקדון שהיה מושל בכיפה ומלך ביוון, שעליו ראה דניאל בחלום שהוא נמר עז פנים הכובש את העולם, היה כתוב שם שאחר מותו תתחלק מלכותו לארבעה, כן ראה דניאל 150 שנה לפני כן. וכך הוה שאימפריית יון נתחלקה לארבעה. [אלכסנדר היה מלך די טוב והיה קם לכבוד שמעון הצדיק, ובגמ' מס' יומא כתוב שקראו שמות תינוקות בני ישראל אלכסנדר על שמו, שנה אחת] תלמי היה מלך יון במצרים, ועוד מלך במדינת יון עצמו, מלך שלישי במדינת מקדוניה. והמלך הרביעי של יון היה בסוריה, ארם נהריים עד נהר פרת. ולכן אומרים 'יוונים נקבצו עלי', מהו לשון קיבוץ, כי נתקבצו מארבע כנפות ללחום על ישראל, בני ישראל שכנו באמצע, ועליהם בא מלך יון מצד צפון, מקדוניה ממערב, תלמי מלך מצרים ציער את ישראל בתרגום התורה יונית, ונחשך העולם ג' ימים, ח' ט' י' טבת. וכן מלך ארם לצד מזרח. מכל צד נקבצו על ישראל.

ובזה מיושב הסתירה בדברי חז"ל אם היו חמשה בני מתתיהו או י"ג לוחמים, כי חלק מהמלחמות יצאו חמשה בני מתתיהו, והיו מלחמות שיצאו י"ג בני חשמונאי.

ד ע"פ נגלה כתוב 'להדליק נר של חנוכה', ויש שבקשו [אבודרהם] לשמור על מספר י"ג תיבות, ועשו מהם תיבה אחת 'של-חנוכה'. רוב חסידים נקטו כנוסח ספרד 'להדליק נר חנוכה'.

ובשנחשב הגימטרי' של ג' הברכות, להדליק, שעשה, ושהחינו, בשלימותם, נמצא שחסר מהמספר 3210 כמנין צדק"ה. כי עולה 3011 בלבד. וזה שכתוב במג"א שנהגו הנערים לסבב הפתחים ולבקש צדקה, זאת כדי להשלים כמנין הגימ' של כל הי"ג מדות של רחמים המאירים בימים אלה. וכן תקנו חכמי המשנה לקרוא בנשיאים, שהם י"ב נשיאים, ובהעלתך את הנרות הוא הי"ג, שבט לוי, שבטו של אהרן.

לולי מגשים תיחי החיינו בנר חנוכה - ברוך מחיה המתים הגשמים הם תחיה לעולם, כמ"ש בגמ' תענית 'גרול יום הגשמים בתחיית המתים', או יותר מתחיית המתים. לולא הקב"ה שהוא נותן לנו גשמי תחיה, שהחינו בנר חנוכה וניצחו החשמונאים את מלכות יון, וגדרו כל הפרצות.

ובבני יששכר האריך למצוא בזוה"ק ענין חנוכה, ומצא כמה מקומות בודדים. ובפרשת חיי שרה כתוב שהגופים שהשלימו מעשיהם, יזכו לקום לתחיית המתים, וכל אלו הגופים שהוצרכו לרדת לגלגול והשלימו מעשיהם בגוף השני, ידוע שנחלקו המקובלים איזה גוף יקום לתחיית המתים, [קרו"ל פ' עקב] ומסקנת הבני יששכר שבפשטות דברי הזה"ק שהגוף האחרון שתיקן הכל, הוא זה שיקום בתחיה. וכל שאר הגופות הקודמים מבואר בזוה"ק שאם הם קיימו מצות נר חנוכה, יזכו לתחיית המתים בזכות נרות חנוכה! כי בהם מאיר אור הגנוז שמאיר לעת התחיה. ומי יהיה הנשמה של אלו הגופות, נרות החנוכה בעצמם. וזה ממש מה שאמר הקליר 'לולא מגשים תחי החיינו בנר חנוכה', הקב"ה יחיה אותנו בנרות חנוכה עצמם".

גבורותיך עצמו, אמרו תיה נעמו הגבורות שלך עצמו וגברו מאד, אמרו תיה של התורה או של נרות חנוכה נעמו עד מאד. ורוב רחמיך המו נכמרו רחמיך על בניך. ביד כהניה אשר לישע קמו הושעת אותם ביד הכהנים, ולשמך הנעימו ורוממו - ככתוב תקנו להנעים ולרומם שמך בהלל והודאה שמונת ימי חנוכה. - ככתוב, זהו המשך הפיוט של הקליר על קדושה שלאחר ברכת מחיה המתים.

וכמו במערכת יש הפסקה באמצע 'ואמונה כל זאת', כך יש כאן בחזרת הש"ץ דימי חנוכה הפסיק הקליר וחיבר על כל כ"ב אותיות א"ב בענין הלכות נר חנוכה.

נר חנוכה אסור בו להשתמש, נחלקו בזה רב ורב יוחנן, ומכאן הוכיח האור זרוע שהלכה כשיטה האוסרת, בו ביום חמש ברכות לחמש בו ביום ראשון וחנוכה, שבו נאמר הפיוט הזה, מוסיפים חמש ברכות, כי המדליק מברך שלשה, להדליק, שעשה, ושהחינו, והרואה שאינו מדליק, מברך שתים, יחידיו הם חמשה. עוד י"ל ג' ברכות דהרלקת נרות חנוכה, וב' ברכות דהלל בבוקר, לפניה ולאחריה, הרי חמשה.

נר חנוכה גיהו יהא מוצנע, זיוו וגיהו של נר חנוכה יהא מוצנע. כמבואר בכתבי האריז"ל שמכיון שמקום הדלקתו למטה מעשרה ברשות הרבים שהוא מקום הקליפות, וכיון שיש חשש שלא ינקו החיצונים מזה האור, לכן אין נהנים לאורו כלל. וכמו בלויית המת מכריזין שהבנים לא ילכו אחר המת, והכונה בעיקר לא לבנים שנולדו, אלא לקליפות שנולדו מעוונותיו רח"ל. כך מכריזין שאסור להשתמש לאור נר חנוכה, ועיקר הכונה שלא יינקו החיצונים מאורה. וזהו קשר דברי הקליר, כיון שאסור בו להשתמש, לכן יהיה אורו מוצנע. ולכן יש שנהגו לומר יושב בסתר אצל הנרות, כדי לשמור על הנר מיניקת החיצונים, אליך לא יגש וגו'. כך מצניעים נרות חנוכה ע"י יושב בסתר.

דלק ומיושב בלי נר ונע אי' במס' סופרים שלאחר הדלקת הנרות חנוכה, לא יזיז ממקומו. מלבר מש"כ בגמ' שאם הדליק לא במקום הכשר להדלקה, לא יזיז אחר ההדלקה, שהרואה אומר, לצורכו הוא מדליק. ולכן יהיה דלק ומיושב, בלי נר ונע. עוד י"ל שלזאת מצוה להדליק בשמן זית או שאר נרות הדולקין יפה, אף שאינו לשימוש, מצוה שידלוק יפה, ויהיה הפתילה והשמן מחוברין יפה. וזהו שיהיה דלוק ומיושב בלי סכסוך האור נע ונד.

נר חנוכה הנתמד לכל בית, נתמד כמו נצמד, שידליק סמוך לפתח ביתו, בטפח הסמוך, שידעו שהנרות הם של בעל הבית הזה, ומצותן נר אחד בבית מעיקר הדין די בנר אחד בבית.

נר חנוכה זכרון ישע למיחליו, נרות חנוכה מזכירים לנו שהקב"ה מושיע לכל המיחלים לו, להודיע שכל קויד לא יבושו, ולא יכלמו לנצח

ה ודבר פלא שאנו רואים בגלותינו, שאפילו משפחות רחוקות משמירת תורה ומצוות, בריחוק גדול עד מאד, אעפ"כ הם קונים נרות צבעוניים ומדליקים נרות חנוכה. מי יודע מה עוד יש בבית עם אלו הנרות, אחר ההתבוללות רח"ל, אבל זה מציאות שנתפרסם שמו ית' בכל העולם כולו, בכל פינה נדחת בעולם מצוי לקנות כעת נרות פשוטים לנרות חנוכה.

הבן איש חי כתב [אדרת אליהו פרשת במדבר] שבדברי חז"ל, ההגדרה של מי שיצא מכלל ישראל היה 'מומר לחלל שבתות', אך לאחר התפשטות ההשכלה באירופה, יש הגדרה חדשה רח"ל, מי שנשא אשה נכרית, או מי שאינו רוצה שבניו ישאו רק בני ובנות ישראל. זהו יציאה מן הדת רח"ל.

יש קהילות שנהגו להדליק למעלה מעשרה. וי"מ טעם להדליק למטה מעשרה, כהיכר שאסור להשתמש לאורה, לכן מדליקן במקום נמוך ממקום הרגיל לשימוש.

כל החוסים בו, כשם שהחשמונאים היו מקווים לישועתו והושיעם, חייב לברך ומלהבריל עליו בטור הביא בשם הירושלמי וכן באור זרוע, שאין מברילין על נרות חנוכה, שהרי אסור להנות לאורו. ומרמז שבמוצ"ש מדליקין תחילה נרות חנוכה ואח"כ מברילין, וזה שאמר 'חייב לברך' היינו לברך ולהדליק נרות חנוכה, ואח"כ מבריל. וכנודע שנחלקו בזה הפוסקים. ויש מחלקים שבזמן שהיו מדליקין על פתח ביתו מבחוץ, היו מקדימים להדליק נרות חנוכה, שבבואו מבית הכנסת לביתו, הגיע תחילה למקום הנרות חנוכה ואין מעבירין על המצוות, אך בדורות אחרונים נהגו הרבה להקדים הברכה לנרות חנוכה, שנהגו להדליק בפנים, ואפילו הנהגים להדליק החוץ, הרי צריך להכנס לביתו לקחת הנרות ולהכניסם.

נר חנוכה טווח אין יושבות לפניו, איזהו שימוש שאסור להשתמש לאורה, שאין לטווח צמר וכדו' לפני הנרות חנוכה. ובראשונים נחלקו אם הא דאסור להרצות מעות לאורה או רק למ"ר אסור להשתמש לאורה, או אפילו למאן דמתיר, מודה דאסור תשמיש של זלזול. עוד יש לרמז שמכיון שנהגו נשים שלא לעשות מלאכה בעוד שהנרות דולקין, וסתם מלאכת נשים בגמ' כתובות הוא מלאכת טוויה. 'עושה בצמר'. לכן נקט מלאכת טוויה.

ישיבתו בדבר דבור על אפניו יש לשבת ליד נרות החנוכה ולדבר בענייני נרות חנוכה, כמבואר בקב הישר ובמקור חיים חוות יאיר שיש לשבת ליד הנרות, וכמנהג החסידים, לשבת זמן ארוך ליד הנרות, ולומר ז' פעמים ויהי נועם וכו'. שירות ותשבחות להשי"ת, ולדבר דברי תורה בענין הנרות. [ולמי שלא נהג כן, יש לפרש שאף שאסור לטווח לאורך, מבואר בשו"ע שמותר לשבת ליד הנרות, ישיבה עצמה אינה אסורה כשימוש].

נר חנוכה כל המהדר מצותו בנופש, הגם שמעיקר הדין מבואר לעיל שדי בנר אחד לכל הבית, כל המהדר במצוה, מרבה יותר נרות, בנופש היינו בריבוי, [תרגום פרו ורבו, פושו וסגו] להדליק נר אחד לכל נפש כל אדם בבית מדליק לברו, ולא רק נר אחד לכל בני הבית!

נר חנוכה מעש היה בפוחת ומוסיף, מעשה היה בשני זקנים, אחד נהג כבית שמאי שהתחיל בשמונה נרות ופחת מיום ליום, והשני נהג כבית הלל שהתחיל בנר אחד, והוסיף מיום ליום עוד נר, וזהו כמהדרין מן המהדרין. נתנו טעם בפוחת והוסיף שני זקנים הנ"ל נתנו כל אחד טעם למנהגו, הפוחת כפרי החג, והמוסיף משום מעלין בקודש ואין מורידין. כמבואר בגמ'.

נר חנוכה סבול עד שיאותו לאורו, עד שיהנה אדם מאורו כשהלב בוער ומתלהב להדליק נרות חנוכה, יסבול ויתאפק [כהרה"ק מבארדיטשוב זי"ע שמצפה ליטול הלולב כל הלילה עד אור הבוקר] ולא ידליק לפני זמנו, וימתין עד שתחשך, שאז יאותו לאורו. עוד י"ל בדרך אפשר כיון שמעיקר הדין לאחר חצי שעה מותר להנות לאורו, ישב ויסבול שלא להנות ממנו, עד שיעבור זמנו ואז יהנה אדם מאורו. ולפי"ז מובן כפל הלשון. או י"ל שמכיון שמצותו להדליק ברוב היצא, לא רק יגע באש וידלק מאליו, אלא ימתין עד שיוכל להנות מאורו.

נר חנוכה פתילתו בתוכו תעושו, אסור להנות מפתילות ושמנים שהוקצו למצות נרות חנוכה, כמ"ש במדרש תנחומא פ' בהעלתך, ולכן תעושו. צרורה מלהדליק בנר ישן אי' בראשונים שאסור להדליק בשאר הלילות בכלי חרס שהדליק בו בליל ראשון, כיון שהוא נמאס יותר משאר כלים. [מסכת סופרים, ובשו"ע סי' תרע"ג].

נר חנוכה קצינת זיוו להבליק, קצינת זיוו, לשון חשיבות אורו, יהא מאיר להבליק, לפרסם הנס, מצוה לראותה. יש גורסים להבריק, לשון ברק אור, וי"ג להבליק מלשון ביקוע האור. רואיו מנו בלי להדליק שאין מדליקין מנרות חנוכה לנרות של חול, ובגמ' נחלקו רב ושמואל אם בנרות מצוה עצמן מדליקין מנר לנר.

נר חנוכה שביבו משמח לבריות, ניצוצי אור נרות חנוכה, משמח הבריות, ולכן אף מי שאינו מדליק ורואה נרות של אחרים, מברך עליהם בשמחה. תשמחינו בנרות לעתיד להיות. ישמחנו השי"ת בנרות לעתיד לבא, כמ"ש בהפטרות שבת חנוכה בנרות דזכריה.

ז לא הזכיר מדרגת 'מהדרין מן המהדרין', וכמ"ש בבני יששכר שבמשך הדורות נהגו כלל ישראל לעלות בעוד מדרגות של הידור, רבי אלעזר הקליר היה גר בתקופה שבין המהדרין לבין המהדרין מן המהדרין. ולכן רק הזכיר מעשה שהיה בשני זקנים שאחד מהם נהג כן, משמע שלא כל ישראל נהגו להדר כך.